

Προβλήματα κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ Ανεξάρτητων Αρχών : Μια πρόταση για τη νομοθετική εισαγωγή κανόνα κατανομής και δικονομικού μηχανισμού άρσης της σύγκρουσης αρμοδιοτήτων*

Ευάγγελος Βενιζέλος, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου Νομικής Σχολής ΑΠΘ, τ.
Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης

Κατά τη διάρκεια της μακράς αναθεωρητικής διαδικασίας της περιόδου 1995-2001 που κατέληξε στην Αναθεώρηση του 2001, όταν έπρεπε να κάνουμε την επιλογή των Ανεξάρτητων Αρχών στις οποίες θα προσδώσουμε συνταγματικό χαρακτήρα, ήμασταν πολύ φειδωλοί. Εντάξαμε στο Σύνταγμα, με την προσθήκη του άρθρου 101Α, τον θεσμό των Ανεξάρτητων Αρχών, που προϋπήρχε νομοθετικά, με πρώτη ιστορικά Αρχή την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Συμπεριλήφθηκαν όμως στο θεσμικό πλαίσιο των συνταγματικά προβλεπόμενων Αρχών μόνον Αρχές οι οποίες συνδέονται με την άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων ή με τη λειτουργία βασικών θεσμικών εγγυήσεων: Όπως είναι γνωστό, συνταγματικά κατοχυρωμένες Αρχές, είναι μόνον η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (άρθρο 9Α), το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (άρθρο 15 παρ. 2), η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (άρθρο 19 παρ. 2), το ΑΣΕΠ (άρθρο 103 παρ.7) και ο Συνήγορος του Πολίτη (103 παρ. 9). Αφήσαμε, δηλαδή, εκτός συνταγματικής ρύθμισης, στην ευχέρεια του εθνικού νομοθέτη και πρωτίστως των κανόνων του ευρωπαϊκού ενωσιακού δικαίου, τις κατεξοχήν και κατά κυριολεξία, ρυθμιστικές αρχές, τις Αρχές τις ρυθμιστικές της αγοράς, με πρώτη την Επιτροπή Ανταγωνισμού¹.

Επιτρέψτε μου μια σύντομη αναφορά σε γενικές και κοινότοπες παραδοχές. Ο ρόλος του κράτους έχει προφανώς αλλάξει, το κράτος έχει πάψει προ πολλού να είναι πάροχος υπηρεσιών (provider) σε τομείς στους οποίους, μέχρι πριν λίγα χρόνια, είχε προνομιακή θέση και στους οποίους λειτουργούσαν δημόσιες επιχειρήσεις με τη μορφή νομικού μονοπωλίου, όπως ήταν, για παράδειγμα, η ενέργεια με τη ΔΕΗ ή οι τηλεπικοινωνίες με τον ΟΤΕ. Οι τομείς αυτοί έπαψαν να είναι πεδία κρατικού

¹ Βλ. ενδεικτικά, Ευ. Βενιζέλος, Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, Νέα Έκδοση, 2021, σελ. 581 επ. και περαιτέρω βιβλιογραφική τεκμηρίωση, σελ. 590 επ.

μονοπωλίου καθώς εφαρμόζονται κανόνες ελεύθερου ανταγωνισμού ή πάντως ρυθμισμένης αγοράς. Το κράτος έχει καταστεί ρυθμιστής (regulator). Για την ακρίβεια πρέπει να περιοριστεί και τείνει να περιοριστεί σε αυτόν του τον ρόλο. Άρα εκεί όπου υπήρχε κρατικό μονοπώλιο με τη μορφή συνήθως δημόσιας επιχείρησης, τώρα υπάρχει μια Ανεξάρτητη Αρχή, η συγκρότηση της οποίας προβλέπεται από το εθνικό αλλά πολύ συχνά και από το ευρωπαϊκό ενωσιακό δίκαιο. Οι Αρχές αυτές περιβάλλονται από τις εγγυήσεις που προσφέρει η υπεροχή ή έστω η προτεραιότητα που διεκδικούν στο πεδίο εφαρμογής τους οι κανόνες του δικαίου της ΕΕ, οι οποίοι διέπουν τις Αρχές αυτές².

Έχουμε όμως οδηγηθεί πλέον στο άλλο άκρο, στον πληθωρισμό των Ανεξάρτητων Αρχών που έχουν ως αρμοδιότητα τη ρύθμιση της αγοράς, άρα εφάπτονται με το πεδίο της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Έχουν συσταθεί πάρα πολλές αρχές, με πολύ συγκεκριμένα ειδικά πεδία δράσης και ως εκ τούτου έχουμε ανοιχτή ενώπιον μας την πιθανότητα μιας σύγκρουσης αρμοδιοτήτων³.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό που αφορά την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Επιτροπής Ανταγωνισμού αφενός και της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων αφετέρου. Με το άρθρο 113 παρ. 2 περ. στ του ν. 4727/2020⁴ επιβεβαιώθηκε η ισχύουσα εδώ και αρκετά χρόνια ανάθεση της αρμοδιότητας για τα ζητήματα ανταγωνισμού και την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού στο πεδίο των τηλεπικοινωνιών - όχι μόνον της ειδικής νομοθεσίας για την τηλεπικοινωνιακή αγορά - στην Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων. Η ΕΕΤΤ ασκεί βεβαίως τις αρμοδιότητες αυτές σε συνεργασία με

² Βλ. ενδεικτικά, από την πρόσφατη ελληνική αρθρογραφία για τη σχετική νομολογία του ΔΕΕ, Κ. Κόμνιος, Η άσκηση των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων των Εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών για την ενέργεια στο πλαίσιο της ανεξαρτησίας τους. Σκέψεις με αφορμή την απόφαση C-718/18 του ΔΕΕ, *ΔιΔικ* 2/2022, σελ. 231 επ.

³ Για την έννοια της αρμοδιότητας στο Διοικητικό Δίκαιο, βλ. πάντα, Επ. Σπηλιωτόπουλος, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, τόμος 1, 15η Έκδοση, 2017, σελ. 129 επ. Για τη ρυθμιστική διείσδυση του κράτους, βλ. τη μονογραφία της Αικ. Ηλιάδου, Η διείσδυση του Δημοσίου Δικαίου στη ρύθμιση αγορών δικτύου, 2010, ιδίως σελ. 103 επ., με περαιτέρω βιβλιογραφικές αναφορές.

⁴ Η ΕΕΤΤ έχει, μεταξύ άλλων, την αρμοδιότητα να: «στ) Μεριμνά για την τήρηση της νομοθεσίας περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ταχυδρομικών υπηρεσιών και εφαρμόζει τις διατάξεις του ν. 3959/2011 (Α' 93), σε σχέση με την άσκηση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και τις διατάξεις των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ε.Ε (C 202/2016), καθώς και τον Κανονισμό 1/2003/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (L 1). Η Ε.Ε.Τ.Τ. δύναται να ζητά τη συνδρομή της Επιτροπής Ανταγωνισμού σε όσες περιπτώσεις κρίνει αναγκαίο.»

την Επιτροπή Ανταγωνισμού, χωρίς όμως αυτή η γενική αναφορά του νόμου να εξειδικεύεται ως προς τη συγκρότηση του αποφασίζοντας οργάνου ή τη διοικητική διαδικασία που τηρείται. Αυτό νομίζω ότι οφείλεται στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύτηκε και μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο η σχετική Οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών. Η Οδηγία που αφιερώνει αναλυτικές ρυθμίσεις στις Εθνικές ρυθμιστικές Αρχές, επιτρέπει στο άρθρο 5 να γίνει αυτή η επιλογή. Να ανατεθεί δηλαδή στην αρμόδια Εθνική Αρχή στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και η αρμοδιότητα επί των θεμάτων ανταγωνισμού σε συνεργασία με την Εθνική Επιτροπή Ανταγωνισμού. Επιτρέπει, βεβαίως, να γίνει και η αντίθετη επιλογή.

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις «κλαδικών» ή «τομεακών» ρυθμιστικών Αρχών και κυρίως στην ομόλογη προς τις τηλεπικοινωνίες περίπτωση της ενέργειας και των αρμοδιοτήτων της ΡΑΕ, δεν προβλέπεται ανάλογη αρμοδιότητα της ΡΑΕ. Αυτή έχει την υποχρέωση να συνεργάζεται με την Επιτροπή Ανταγωνισμού, αλλά πάντως τις αρμοδιότητες που απορρέουν από το Δίκαιο περί ανταγωνισμού, τις έχει διακρατήσει η Επιτροπή Ανταγωνισμού. Και νομίζω ότι, λίγο ή πολύ, αυτό συμβαίνει παντού⁵.

Ακολούθησε ο πρόσφατος νόμος 4886/2022 (Α´ 12) για τον εκσυγχρονισμό του δικαίου του ανταγωνισμού στην ψηφιακή εποχή, με το άρθρο 14 του οποίου καθορίστηκαν και πάλι οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Με τη νέα αυτή τυποποίηση των αρμοδιοτήτων δεν αίρονται, κατά την εκτίμησή μου, με ρητό τρόπο πιθανές εστίες ερμηνευτικής αντίθεσης, με τη μορφή κυρίως καταφατικής σύγκρουσης αρμοδιοτήτων, ανάμεσα στην Επιτροπή Ανταγωνισμού και κλαδικές ρυθμιστικές αρχές.

Θα έλεγα, για να τροφοδοτήσω τη συζήτηση, ότι έχουμε δυο θέματα να εξετάσουμε. Το πρώτο θέμα είναι πώς θα μπορούσε να επιλυθεί οργανωμένα και συστηματικά οποιοδήποτε πρόβλημα καταφατικής ή αποφατικής σύγκρουσης αρμοδιοτήτων μεταξύ Ανεξάρτητων Αρχών. Συμπεριλαμβανομένων και των Αρχών που είναι συνταγματικά

⁵ Βλ.. ενδεικτικά, για τη σχέση των δύο αντίστοιχων αρχών στη Γαλλία, Α. Μωραΐτη, Οι νομοθετικές, διοικητικές και δικαιοδοτικές αρμοδιότητες της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας στην Ελλάδα και στην Γαλλία, 2017, σελ. 80 επ. Μια ευρύτερη θεωρητική σύνθεση στην οποία περιλαμβάνεται και η σχέση Δικαίου του Ανταγωνισμού και Δικαίου της Ενέργειας προτείνει η Αικ. Ηλιάδου, Σύγχρονο Δίκαιο της Ενέργειας. Γενική θεωρία υπό την οπτική του Δημοσίου Δικαίου, ιδίως σελ.121 επ.

κατοχυρωμένες. Θα μπορούσε και στο πεδίο της αρμοδιότητας του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, να προκύψει ένα θέμα σχετικό με την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού. Από την άλλη μεριά, είναι προφανές ότι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ασκεί «οριζόντια» την αρμοδιότητά της, «εισβάλλει» κατευθείαν σε όλα τα πεδία για τα ζητήματα που αφορούν την προστασία των Προσωπικών Δεδομένων, ακόμη και αν στο συγκεκριμένο πεδίο λειτουργεί ρυθμιστική Αρχή.

Ας πάρουμε ως παράδειγμα μια εταιρία παροχής τηλεπικοινωνιών υπηρεσιών. Η εταιρία αυτή διαθέτει στην αγορά «πακέτα» υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας, κινητής τηλεφωνίας, σύνδεσης με το διαδίκτυο, τηλεοπτικών προγραμμάτων, μπορεί να εισέλθει στα παίγνια ή να συνεργαστεί με εταιρία διαδικτυακών στοιχημάτων. Η εταιρία αυτή υπάγεται στην αρμοδιότητα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για τα σχετικά ζητήματα. Υπάγεται στην αρμοδιότητα της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών, λόγω του αντικειμένου της-είχαμε κραυγαλέες παραβιάσεις στο παρελθόν. Υπάγεται, ως πάροχος τηλεοπτικών υπηρεσιών, στην αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης. Όλα αυτά συνιστούν εξ αποτελέσματος μια κατανομή αρμοδιοτήτων με την Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων. Η Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων εφαρμόζει την τηλεπικοινωνιακή νομοθεσία, αλλά δεν μπορεί να υπεισέλθει στις αρμοδιότητες του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού από τη δική της πλευρά είναι αρμόδια για την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού και στον χώρο των ηλεκτρονικών και όχι μόνο μέσω ενημέρωσης. Εάν επιπλέον ετίθετο ζήτημα αθέμιτου ανταγωνισμού, θα έπρεπε να επιληφθούν τα αρμόδια δικαστήρια, όχι η Επιτροπή Ανταγωνισμού.

Αυτού του είδους τα πραγματολογικά παραδείγματα μπορούν εύκολα να πολλαπλασιαστούν. Κατά τη γνώμη μου, θα έπρεπε να οργανωθεί ένα ένδικο βοήθημα, εισαγόμενο στο εκ του Συντάγματος αρμόδιο δικαστήριο που είναι το Συμβούλιο της Επικρατείας, έτσι ώστε, πριν ολοκληρωθούν οι διοικητικές διαδικασίες στις επιμέρους Αρχές που διαφωνούν ως προς την αρμοδιότητα τους, αποφαστικά ή καταφατικά, να αποφαινεται το Συμβούλιο Επικρατείας και να επιλύει αυτή τη σύγκρουση

αρμοδιότητα. Οι σχετικές με την αρμοδιότητα αποφάσεις των Αρχών που προκαλούν την καταφατική ή αποφατική σύγκρουση πρέπει να θεωρηθούν αποσπαστές και εκτελεστές υπαγόμενες στην ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ. Επικουρικά θα μπορούσε η προτεινόμενη αρμοδιότητα του ΣτΕ να θεμελιωθεί στο άρθρο 94 παρ. 4 Σ. Αυτή είναι μια δικονομική λύση, που επιτρέπει να αρθούν οι τυχόν συγκρούσεις αρμοδιοτήτων και υπηρετεί την οικονομία όλων των συναφών διοικητικών διαδικασιών και όλων των συναφών δικών. Είναι συνεπώς μια λύση που εναρμονίζεται με την αρχή του κράτους δικαίου, βασική παράμετρος της οποίας είναι η ασφάλεια δικαίου⁶.

Ούτως ή άλλως είναι εντυπωσιακή η πολυτυπία των δικονομικών προβλέψεων που ισχύουν σήμερα ως προς το δικαστικό έλεγχο των πράξεων των Ανεξάρτητων Αρχών⁷. Η ενοποίηση των σχετικών ρυθμίσεων θα αναβάθμιζε το επίπεδο ασφάλειας δικαίου και αυτό μπορεί να ξεκινήσει με την εισαγωγή ενός ενιαίου μηχανισμού για την άρση της τυχόν σύγκρουσης αρμοδιοτήτων μεταξύ των Ανεξάρτητων Αρχών. Ένας παρόμοιος μηχανισμός θα έλυνε και τα προβλήματα που μπορεί να ανακύψουν από τις αιτιάσεις για παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*, όταν δυο ή περισσότερες Ανεξάρτητες Αρχές επιβάλλουν για ταυτόσημα ή ουσιωδώς ίδια πραγματικά περιστατικά, στο ίδιο πρόσωπο (φυσικό ή νομικό) διαφορετικές διοικητικές κυρώσεις, ακόμη και αν επικαλούνται και εφαρμόζουν διαφορετικές νομοθετικές προβλέψεις⁸.

Το δεύτερο θέμα που θα ήταν σκόπιμο να εξετασθεί είναι αν πρέπει να εισαχθεί νομοθετικά ένας απλός και σαφής επικουρικός κανόνας για την κατανομή της αρμοδιότητας, όταν δεν υπάρχει ρητός ειδικότερος κανόνας στην εθνική νομοθεσία και

⁶ Βλ. αντί πολλών, Π. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 7η έκδ., 2015, σελ. 444 που παρατηρεί «Ειδικές αρχές ή ειδικά δικαστήρια προς άρση της συγκρούσεως αρμοδιοτήτων μεταξύ διάφορων διοικητικών οργάνων δεν υπάρχουν . Αμφισβητήσεις αίρονται συνήθως από τον υπουργό ή τον πρωθυπουργό, αλλά τελικός κριτής παραμένει το Συμβούλιο της Επικρατείας .». Επίσης, Κυρ. Παπανικολάου, Η εξουσία των Ανεξάρτητων Αρχών, 2018, σελ. 295 επ.

⁷ Βλ. την πρόσφατη διδακτορική διατριβή του Κ. Παναγούλια, Ο δικαστικός έλεγχος της δράσης των Ανεξάρτητων Αρχών, Νομική Σχολή ΑΠΘ, 2022, ιδίως τους πίνακες του παραρτήματος, σελ. 414-418. Επίσης από τις αρχικές σχετικές μελέτες, Αικ. Ηλιάδου, Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξάρτητων Αρχών και η Άσκηση Ελέγχου επί των Πράξεών τους, σε: Φ. Κοζύρης & Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Η «ανεξαρτησία» των Ανεξάρτητων Αρχών. Προβληματισμοί και ελπίδες ενός νέου θεσμού. Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002 (Κείμενα Έρευνας ΚΔΕΟΔ 11), 2003, σ. 149 επ.

⁸ Βλ. Κ. Παναγούλια, ο.π., σελ. 147 επ. με αναφορές στη σχετική νομολογία ιδίως του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ

πολύ περισσότερο στο Δίκαιο της ΕΕ. Όταν έχουμε «συρροή νόμων», για να χρησιμοποιήσω έναν όρο του ποινικού δικαίου, όταν συνεπώς έχουμε «φαινομενική συρροή», όταν μια πραγματική συμπεριφορά ή κατάσταση μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο και της μιας και της άλλης Αρχής, στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, στην Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, στη ΡΑΕ και ούτω καθεξής, νομίζω ότι ο κανόνας πρέπει να είναι ότι κάθε Αρχή καθίσταται αρμόδια για τη δέσμη (block) διατάξεων (εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών, ενωσιακών του πρωτογενούς και του παραγωγού δικαίου) του ειδικού της πεδίου αρμοδιότητας. Η προσέγγιση αυτή αφενός προτείνεται προς τον νομοθέτη προκειμένου να την συνεκτιμήσει όταν επιληφθεί σχετικών θεμάτων ,αφετέρου προτείνεται στον ερμηνευτή και εφαρμοστή των ισχυόντων κανόνων.

Δεν νομίζω ότι μπορεί να λειτουργήσει με αποτελεσματικότητα στην πράξη η προτεινόμενη, αναμφίβολα με σοβαρά επιχειρήματα, διάκριση σύμφωνα με την οποία οι ex ante ρυθμίσεις θα υπάγονται στις Αρχές που λειτουργούν ρυθμιστικά και κανονιστικά και ο ex post έλεγχος στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, που λειτουργεί ελεγκτικά. Υπάρχουν κρίσιμα τεχνικά θέματα στα οποία οι επιμέρους Αρχές δεν αρκεί να λειτουργούν ρυθμιστικά ex ante. Πρέπει να ελέγχουν και ex post την εφαρμογή των σχετικών ρυθμίσεων. Θεωρώ συνεπώς ότι πιο λειτουργικό κριτήριο είναι αυτό καθ'αυτό το αντικείμενο της υπόθεσης (ή της διαφοράς) και η συστηματική θέση της κρίσιμης διάταξης που καλείται σε εφαρμογή.

Αυτός ο κανόνας νομίζω ότι θα καθιστούσε σαφή την οριοθέτηση της αρμοδιότητος και θα μας επέτρεπε να αξιοποιήσουμε τον προτεινόμενο δικονομικό μηχανισμό. Συνεπώς εάν παραβιάζεται η ειδική νομοθεσία περί παιγνίων επιλαμβάνεται η Επιτροπή Παιγνίων. Εάν στις εταιρίες ή τις κοινοπραξίες που ασχολούνται με παίγνια, τίθεται ζήτημα παραβίασης των διατάξεων περί συγχωνεύσεων, συγκεντρώσεων ή εναρμονισμένων πρακτικών ή κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης θα ήταν αρμόδια η Επιτροπή Ανταγωνισμού. Τα παραδείγματα θα μπορούσαν να πολλαπλασιαστούν με αναφορά στις αρμοδιότητες της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ή τις ΤτΕ ως προς τις τράπεζες και τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις και ούτω καθ' εξής.

Στην παροχή διαδικτυακών υπηρεσιών, που είναι το μεγάλο θέμα το οποίο ανοίγεται μπροστά μας τα τελευταία αρκετά πλέον χρόνια, το ζήτημα της κατανομής των

αρμοδιοτήτων θα έρχεται και θα επανέρχεται διαρκώς. Γι' αυτό και πρέπει να γίνει μια απλή και λειτουργική οριοθέτηση. Όταν κινούμαστε στον κυβερνοχώρο διεκδικεί η κάθε Αρχή περιοχές αρμοδιότητας, η μια θεωρεί ότι βρισκόμαστε στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, η άλλη ότι βρισκόμαστε στον τομέα της ενημέρωσης και η τρίτη ότι βρισκόμαστε στον πεδίο του ελεύθερου ανταγωνισμού. Ο κανόνας κατανομής αρμοδιότητας και ο δικονομικός μηχανισμός άρσης των συγκρούσεων που προτείνω μπορούν να εφαρμοστούν και στην παροχή διαδικτυακών υπηρεσιών, εφόσον βεβαίως διασφαλίζεται αυτή καθεαυτήν η κρατική δικαιοδοσία στον κυβερνοχώρο.

Η άλλη επιλογή θα ήταν να συγκροτηθεί μια Αρχή - ομπρέλα υπό την οποία να λειτουργούν όλες οι επιμέρους ρυθμιστικές Αρχές⁹. Έχω κληθεί να απαντήσω στο ερώτημα αυτό, στο παρελθόν, ως μέλος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας, που έχει ως βασική αρμοδιότητα τον κοινοβουλευτικό έλεγχο επί των Ανεξάρτητων Αρχών. Θα ήταν όμως συνταγματικά προβληματικό να τεθούν υπό την «ομπρέλα» αυτή από κοινού οι πέντε συνταγματικά κατοχυρωμένες Αρχές και Αρχές με εθνική νομοθετική ή ενωσιακή θεμελίωση. Άρα θα υπάρχουν πάντοτε προβλήματα οριοθέτησης αρμοδιοτήτων μεταξύ συνταγματικά και απλώς νομοθετικά ή ενωσιακά εγκαθιδρυμένων Αρχών. Πρέπει μάλιστα να σημειωθεί εδώ ότι η Ολομέλεια του ΣτΕ (911/2021) έκρινε ότι οι κανόνες και οι εγγυήσεις του άρθρου 101Α Σ καταλαμβάνουν μόνο τις προβλεπόμενες στο Σύνταγμα Ανεξάρτητες Αρχές . Το πρόβλημα θα εξακολουθούσε συνεπώς να υπάρχει ακόμη και αν ο νομοθέτης συνδυάζοντας τις επιφυλάξεις για την έκδοση εκτελεστικών του Συντάγματος νόμων που περιλαμβάνονται στα άρθρα 9Α , 15 παρ. 2 και 19 παρ.2 θέσει ζήτημα ενοποίησης , υπό ένα ευρύτερο οργανωτικό σχήμα, της ΑΠΔΠΧ, του ΕΣΡ και της ΑΔΑΕ, ζήτημα στο οποίο δεν αναφέρομαι στο στενό πλαίσιο της παρούσας εισήγησης.

Ελπίζω οι δυο μικρές και σημειακές προτάσεις που πολύ συνοπτικά παρουσίασα, μια ουσιαστικού και μια δικονομικού δικαίου, να τροφοδοτήσουν μια διεξοδικότερη συζήτηση και ενδεχομένως να συμβάλουν στην υπέρβαση των εν δυνάμει αντιφάσεων, αντιθέσεων και αδιεξόδων που προκαλεί ο πληθωρισμός Ανεξάρτητων Αρχών.

⁹ Για τη σχετική συζήτηση στην Ισπανία: < <https://www.cnmc.es/en/sobre-la-cnmc/que-es-la-cnmc>>

* Η αρχική μορφή του κειμένου προέκυψε από την απομαγνητοφώνηση εισήγησης στη διαδικτυακή ημερίδα «Competition and Regulation» που οργάνωσε η ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού (4.2.2021). Με προτροπή της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων δημοσιεύω την εισήγηση αυτή προκειμένου να τιμήσω, όχι με την ποιότητα του κειμένου η βελτίωση του οποίου θα απαιτούσε χρόνο, αλλά άμεσα, τη μνήμη του καθηγητή Επαμεινώνδα Σπηλιωτόπουλου. Δεν ανήκω στους μαθητές του, δεν είχα αυτή την τύχη. Γνώρισα όμως τον ευπατρίδη, τον ευγενικό, φιλικό, γενναιόδωρο, χαλκέντερο, αυθόρμητα υποστηρικτικό προς όλους, τον πάντα και παντού δάσκαλο Επαμεινώνδα Σπηλιωτόπουλο, σε συνέδρια και εκδηλώσεις και κυρίως στις αίθουσες του ΣτΕ, ως ομόδικο ή ως αντίδικο. Αγωνιστής της εθνικής αντίστασης που δεν επικαλέστηκε και δεν εξαργύρωσε ποτέ τη δράση του. Πάντα ενήμερος για τις εξελίξεις στην εγχώρια και τη διεθνή βιβλιογραφία και νομολογία. Πάντα εστιασμένος στα ουσιώδη, με υποδειγματική οικονομία λόγου, θεμελίωσε το σύγχρονο ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο και ήταν ο μέντορας δεκάδων σημαντικών επιστημόνων. Το επιστημονικό του αποτύπωμα είναι έκδηλο. Τον αποχαιρετώ με βαθύ σεβασμό.